

ZAMONAVIY INGLIZ TILIDA INTERNET VA IJTIMOIY TARMOQLAR TILINING TA'SIRI

G'oziyeva Dilshodai Nosir

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish (ingliz tili) ta'lim yonalishi talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada internet va ijtimoiy tarmoqlarning zamonaviy ingliz tilining rivojlanishiga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida raqamli kommunikatsiyaning yangi leksik birliklar, qisqartmalar, internet slengi va multimodal vositalarning shakllanishidagi o'rni o'rganildi. Shuningdek, internet tilining grammatik va semantik xususiyatlari hamda uning ingliz tilining lug'at tarkibini boyitishdagi ahamiyati yoritildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy tarmoqlar va internet platformalari zamonaviy ingliz tilining rivojlanishida muhim omillardan biri hisoblanadi.

KALIT SO'ZLAR: internet tili, ijtimoiy tarmoqlar, ingliz tili, neologizm, internet slengi, abbreviatsiya, emoji, multimodal kommunikatsiya, raqamli kommunikatsiya.

ABSTRACT: This article analyzes the influence of the Internet and social media on the development of modern English. The study investigates the role of digital communication in the emergence of new lexical units, abbreviations, internet slang and multimodal communication tools. Furthermore, grammatical and semantic features of internet language and its contribution to the enrichment of English vocabulary are examined. The findings indicate that social media platforms and online communication have become important factors in the development of modern English.

KEYWORDS: internet language, social media, English language, neologism, internet slang, abbreviation, emoji, multimodal communication, digital communication.

KIRISH

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi insoniyat hayotining barcha jabhalariga, jumladan, til taraqqiyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning ommalashuvi yangi kommunikativ muhitni shakllantirib, zamonaviy ingliz tilining lug'at tarkibi, grammatik tuzilishi va uslubiy xususiyatlarida muhim o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Bugungi kunda Facebook, Instagram, TikTok, X, YouTube va boshqa platformalar millionlab insonlar o'rtasida tezkor axborot almashinuvi vositasi sifatida xizmat qilmoqda. Natijada yangi leksik birliklar, internet slengi, qisqartmalar va emoji kabi multimodal vositalar keng

tarqalmoqda. Ushbu jarayon tilning dinamik xususiyatini namoyon etib, uning doimiy ravishda yangilanib borayotganligini ko'rsatadi. David Crystalning fikriga ko'ra, internet kommunikatsiyasi til rivojlanishining yangi bosqichini boshlab berdi va u "netspeak" deb ataluvchi alohida kommunikativ uslubning shakllanishiga sabab bo'ldi. Olim internet tilini yozma va og'zaki nutq elementlarini o'zida mujassamlashtirgan yangi kommunikatsiya turi sifatida baholaydi. Mazkur tadqiqotning maqsadi internet va ijtimoiy tarmoqlarning zamonaviy ingliz tiliga ta'sirini o'rganish hamda yangi kommunikativ vositalarning til taraqqiyotidagi o'rnini aniqlashdan iboratdir.

INTERNET VA IJTIMOY TARMOQLAR TILINING NAZARIY ASOSLARI

XX asr oxiri va XXI asr boshlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida insonlar o'rtasidagi muloqot shakllari tubdan o'zgardi. Internetning ommalashuvi yangi kommunikativ muhitni shakllantirdi va til taraqqiyotida yangi bosqichning boshlanishiga sabab bo'ldi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar zamonaviy ingliz tilining lug'at tarkibi, grammatik tuzilishi va uslubiy xususiyatlariga sezilarli ta'sir ko'rsata boshladi. Tilshunoslikda internet tili alohida tadqiqot obyekti sifatida XX asrning 90-yillaridan boshlab o'rganila boshladi. David Crystal internet tilini "Netspeak" deb atab, uni yozma va og'zaki nutq xususiyatlarini birlashtirgan kommunikatsiya shakli sifatida tavsiflaydi. Olimning ta'kidlashicha, internet tili an'anaviy yozma nutqdan soddaligi, qisqaligi va tezkorligi bilan farq qiladi. Naomi Baron internet kommunikatsiyasi insonlarning yozma nutq madaniyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatganligini ta'kidlaydi. Olimning fikriga ko'ra, elektron yozishmalar va ijtimoiy tarmoqlardagi muloqot natijasida norasmiy uslubning keng tarqalishi kuzatilmoqda. Manuel Castells axborot jamiyati nazariyasida internetni global kommunikatsiyaning eng muhim vositasi sifatida tavsiflaydi. Unga ko'ra, internet nafaqat axborot almashinuvi vositasi, balki madaniy va lingvistik o'zgarishlarning asosiy omillaridan biri ham hisoblanadi.

ZAMONAVIY INGLIZ TILINING RIVOJLANISHIDA INTERNET KOMMUNIKATSIYASINING O'RN

Internet kommunikatsiyasi zamonaviy ingliz tilining rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi natijasida yangi kommunikativ ehtiyojlar paydo bo'ldi va bu holat til tizimining turli sathlarida o'z aksini topdi.

Birinchidan, internet ingliz tilining lug'at tarkibini yangi leksik birliklar bilan boyitdi. Selfie, hashtag, vlog, influencer, livestream, repost, unfollow, clickbait, podcast, meme kabi birliklar internet muhitida paydo bo'lib, qisqa vaqt ichida umumxalq tilining faol lug'at tarkibidan o'rin oldi.

Ikkinchidan, internet kommunikatsiyasi axborot almashinuvining tezlashishiga sabab bo'ldi. Natijada qisqartmalar va abbreviatsiyalar keng tarqaldi. LOL (Laughing Out Loud), OMG (Oh My God), BTW (By The Way), ASAP (As Soon As Possible), IDK (I Don't Know), BRB (Be Right Back) kabi birliklar kundalik muloqotning ajralmas qismiga aylandi.

Uchinchidan, internet kommunikatsiyasi yangi uslubiy xususiyatlarning shakllanishiga olib keldi. An'anaviy yozma nutq bilan taqqoslaganda internet tili erkinligi, qisqaligi va ekspressivligi bilan ajralib turadi. Emoji, GIF tasvirlari va memlardan foydalanish esa kommunikatsiyaning multimodal xususiyatini kuchaytirdi. Bundan tashqari, internet va ijtimoiy tarmoqlar ingliz tilining globallashtirish jarayonini jadallashtirdi. Turli mamlakatlarda yashovchi foydalanuvchilar o'rtasidagi muloqot natijasida yangi birliklar tez sur'atlarda tarqalib, xalqaro miqyosda ommalashmoqda. Shunday qilib, internet kommunikatsiyasi zamonaviy ingliz tilining rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatib, yangi leksik birliklar, kommunikativ strategiyalar va uslubiy xususiyatlarning shakllanishiga xizmat qilmoqda.

IJTIMOY TARMOQLAR TA'SIRIDA YUZAGA KELAYOTGAN NEOLOGIZMLAR

XXI asrda internet va ijtimoiy tarmoqlarning jadal rivojlanishi ingliz tilining lug'at tarkibida sezilarli o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Facebook, Instagram, YouTube, TikTok, X (sobiq Twitter) kabi platformalar yangi kommunikativ muhitni shakllantirib, yangi leksik birliklarning paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Natijada neologizmlar zamonaviy ingliz tilining eng faol rivojlanayotgan qatlamlaridan biriga aylandi. David Crystalning fikricha, internet kommunikatsiyasi yangi so'zlarning paydo bo'lish sur'atini sezilarli darajada tezlashtirdi. Oldingi davrlarda yangi birliklarning keng ommalashishi uchun yillar talab qilingan bo'lsa, hozirgi vaqtda ijtimoiy tarmoqlar tufayli yangi so'zlar qisqa muddat ichida millionlab foydalanuvchilar orasida tarqalmoqda.

So'nggi yillarda selfie, hashtag, influencer, vlog, livestream, repost, unfollow, clickbait, podcast, binge-watch, doomscrolling, meme, deepfake, fintech va metaverse kabi ko'plab yangi birliklar yuzaga keldi. Mazkur birliklarning aksariyati dastlab internet foydalanuvchilari orasida qo'llanilgan bo'lsa, keyinchalik nufuzli lug'atlardan o'rin olib, umumxalq tilining faol lug'at tarkibiga kirgan. Influencer atamasi ijtimoiy tarmoqlarda katta auditoriyaga ega bo'lgan va jamoatchilik fikriga ta'sir ko'rsatuvchi shaxslarni ifodalash uchun qo'llaniladi. Vlog (video blog) va podcast birliklari esa raqamli media rivojlanishi natijasida paydo bo'lgan. Doomscrolling termini salbiy xabarlarini internet orqali uzluksiz kuzatib borish holatini ifodalaydi.

INTERNET SLENGI VA ABBREVIATSIYALARNING SHAKLLANISHI

Internet kommunikatsiyasining asosiy xususiyatlaridan biri axborot almashinuvining tezkorligi bilan bog'liqdir. Shu sababli foydalanuvchilar muloqot jarayonida qisqa va qulay shakldagi birliklardan foydalanishga intiladilar. Natijada turli abbreviatsiyalar, akronimlar va sleng birliklari yuzaga kelgan. Internet slengining yana bir xususiyati yangi ma'nolarning shakllanishi bilan bog'liqdir. Masalan, ghosting termini insonning hech qanday izohsiz muloqotni to'xtatishini bildiradi. Catfishing esa internetda yolg'on shaxs sifatida o'zini tanishtirish holatini ifodalaydi. Cancel culture, flex, stan, simp, cringe kabi birliklar ham zamonaviy internet madaniyatining mahsuli hisoblanadi.

EMOJI VA MULTIMODAL KOMMUNIKATSIYANING TILGA TA'SIRI

Zamonaviy internet kommunikatsiyasining muhim xususiyatlaridan biri multimodal xarakterga egaligidir. Matn bilan bir qatorda turli grafik vositalar, emoji, GIF tasvirlari va memlardan foydalanish keng tarqalgan. Susan Herring multimodal kommunikatsiyani raqamli muloqotning ajralmas qismi sifatida baholab, uning insonlar o'rtasidagi axborot almashinuvini yanada samarali qilishini ta'kidlaydi. Emoji zamonaviy kommunikatsiyaning universal vositalaridan biriga aylandi. Ular matnning emotsional ta'sirini kuchaytirish, his-tuyg'ularni ifodalash va kommunikativ noaniqliklarni kamaytirish vazifalarini bajaradi. Ayrim hollarda emoji butun bir so'z yoki iboraning o'rnini bosishi mumkin. Demak, internet va ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy ingliz tilining rivojlanishida muhim rol o'ynab, yangi leksik birliklar, abbreviatsiyalar, sleng elementlari hamda multimodal kommunikatsiya vositalarining shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda.

INTERNET TILINING GRAMMATIK VA SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Internet kommunikatsiyasi zamonaviy ingliz tilining nafaqat lug'at tarkibiga, balki grammatik va semantik tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli muloqotning tezkorligi, norasmiyligi va interaktiv xususiyati yangi grammatik tendensiyalar va semantik o'zgarishlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda. David Crystalning ta'kidlashicha, internet tili yozma va og'zaki nutq elementlarini birlashtiruvchi o'ziga xos kommunikativ tizim hisoblanadi. Mazkur tizim an'anaviy grammatik qoidalarining ayrim hollarda soddalashishiga va yangi uslubiy vositalarning shakllanishiga olib kelmoqda.

Internet tilining muhim grammatik xususiyatlaridan biri gaplarning qisqa va ixcham shaklda ifodalanishidir. Foydalanuvchilar tezkor muloqot qilish maqsadida ko'pincha to'liq grammatik konstruktsiyalardan foydalanmaydilar. Natijada yordamchi fe'llar, artikllar va ayrim funksional birliklarning tushirib qoldirilishi kuzatiladi. Semantik jihatdan internet tili yangi ma'nolar va tushunchalarning shakllanishiga sabab bo'lmoqda. Mavjud so'zlarning yangi ma'no kasb etishi semantik neologizmlarning yuzaga kelishiga olib keladi. Masalan, friend so'zi an'anaviy ma'nosidan tashqari ijtimoiy tarmoqlarda

"kontaktlar ro'yxatidagi foydalanuvchi" ma'nosida ham qo'llanilmoqda. Shuningdek, wall, post, follow, story, share, stream kabi birliklar internet kommunikatsiyasi ta'sirida yangi semantik xususiyatlarga ega bo'ldi. Mazkur jarayon tilning dinamik xususiyatini namoyon etadi.

INTERNET VA IJTIMOY TARMOQLAR TILINING IJOBIY VA SALBIY JIHATLARI

Internet va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi til taraqqiyotiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda ushbu masalaga nisbatan turli yondashuvlar mavjud. Internetning ijobiy jihatlaridan biri yangi leksik birliklarning shakllanishi va tilning lug'at tarkibini boyitishidir. Raqamli kommunikatsiya natijasida paydo bo'lgan yangi terminlar zamonaviy hayotdagi yangi tushunchalarni ifodalash imkonini bermiqda. Bundan tashqari, internet xalqaro kommunikatsiyaning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Turli mamlakatlarda yashovchi insonlar o'rtasidagi muloqot ingliz tilining global maqomini yanada mustahkamlashga yordam bermiqda. Ijtimoiy tarmoqlar orqali axborot almashinuvi tezlashib, yangi bilim va tajribalarni o'zlashtirish imkoniyatlari kengaydi. Shuningdek, internet tilshunoslikda yangi tadqiqot yo'nalishlari, jumladan, kompyuter lingvistikasi, korpus lingvistikasi va diskurs tahlili kabi sohalarining rivojlanishiga turtki berdi. Biroq internet kommunikatsiyasining ayrim salbiy jihatlar ham mavjud. Naomi Baronning fikricha, qisqartmalar va norasmiy uslubning haddan tashqari keng tarqalishi yozma nutq madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shuningdek, internet tilida grammatik me'yorlarning buzilishi, imlo xatolarining ko'payishi va standart til qoidalaridan chetga chiqish holatlari kuzatilmoqda. Ayrim tadqiqotchilar bunday tendensiyalar an'anaviy yozma nutq sifatining pasayishiga olib kelishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Internet slengi va qisqartmalarning haddan tashqari ko'p qo'llanilishi turli yosh guruhlar o'rtasida kommunikativ tafovutlarning yuzaga kelishiga ham sabab bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, internet muhitida shakllanayotgan ayrim birliklar vaqtinchalik xarakterga ega bo'lib, ularning aksariyati uzoq muddat davomida til tarkibida saqlanib qolmaydi. Shunday qilib, internet va ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy ingliz tilining rivojlanishida muhim omil bo'lib, ular tilning lug'at tarkibi, grammatik tizimi va kommunikativ xususiyatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur ta'sirning ijobiy va salbiy tomonlarini chuqur o'rganish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, internet va ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy ingliz tilining rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Raqamli kommunikatsiyaning

rivojlanishi yangi leksik birliklar, abbreviatsiyalar, internet slengi va multimodal vositalarning shakllanishiga olib keldi. Tahlillar natijasida internet kommunikatsiyasi ingliz tilining lugʻat tarkibini boyitish, yangi semantik birliklarning yuzaga kelishi va kommunikativ imkoniyatlarning kengayishida muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Shuningdek, internet tili yozma va ogʻzaki nutq elementlarini birlashtirgan yangi kommunikativ tizim sifatida shakllanayotganligi kuzatildi. Ushbu jarayon zamonaviy tilshunoslikda internet lingvistikasi va kompyuter vositasidagi kommunikatsiya tadqiqotlarining rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Demak, internet va ijtimoiy tarmoqlar tilining zamonaviy ingliz tiliga ta'siri koʻp qirrali va murakkab jarayon boʻlib, u tilning leksik, semantik, grammatik va uslubiy sathlarida namoyon boʻlmoqda. Mazkur hodisani chuqur oʻrganish kelajakdagi lingvistik tadqiqotlar uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Crystal, D. (2001). Language and the Internet. Cambridge University Press.
2. Crystal, D. (2011). Internet Linguistics: A Student Guide. Routledge.
3. Baron, N. S. (2008). Always On: Language in an Online and Mobile World. Oxford University Press.
4. Herring, S. C. (2004). Computer-Mediated Discourse Analysis. John Benjamins Publishing.
5. Herring, S. C. (2013). Discourse in Web 2.0: Familiar, Reconfigured, and Emergent. Georgetown University Press.
6. McCulloch, G. (2019). Because Internet: Understanding the New Rules of Language. Riverhead Books.
7. Castells, M. (2010). The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell.
8. Danesi, M. (2016). The Semiotics of Emoji. Bloomsbury Publishing.
9. Yule, G. (2020). The Study of Language. Cambridge University Press.
10. Bauer, L. (1983). English Word-Formation. Cambridge University Press.